

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิจนถึง 6 ปี ซึ่งเป็นวัยที่พัฒนาการด้านต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นวัยที่กำลังสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสงสัย ช่างซักถาม ชอบค้นคว้า สำรวจ อยู่ไม่นิ่ง ชอบอิสระ เป็นตัวของตัวเอง มีลักษณะของการขีดตนเองเป็นศูนย์กลางจึงมักแสดงอารมณ์ต่าง ๆ อย่างเปิดเผย ชอบทำตามและเลียนแบบผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จึงเป็นวัยที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ (ศศิพันธุ์ เปี่ยมเปี่ยมสิน. 2561 : 2) ดังที่นักจิตวิทยาและนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ซึ่งให้ความเห็นว่าประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับในตอนต้นของชีวิตจะมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนเราจนถึงวาระสุดท้าย เขาเชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูในระยะเวลาปฐมวัยจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต ดังนั้น การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กจะทำได้ดีที่สุดในช่วงนี้ เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom) มีความเชื่อและเข้าใจว่าสติปัญญาของมนุษย์มากกว่า 3 ใน 4 จะได้รับการพัฒนาในช่วงนี้ ซึ่งถ้าหากไม่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง ความสามารถในการเรียนรู้อาจจะถูกยับยั้ง นอกจากนี้ บลูม ยังพบว่าสิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญที่จะทำให้พัฒนาการของบุคคลชะงักหรือเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งแสดงว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กในระยะ 6 ปีแรกของชีวิตมากกว่าในระยะอื่น ๆ (ศศิพันธุ์ เปี่ยมเปี่ยมสิน. 2561 : 2) สอดคล้องกับ สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2550 : 1) ที่กล่าวว่า วัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 8 ปี เป็นระยะเวลาที่สำคัญที่สุดของพัฒนาการทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคมและบุคลิกภาพ เด็กปฐมวัยเป็นเด็กที่อยู่ในช่วงแห่งพลังการเจริญเติบโตที่แตกต่างจากวัยอื่น ๆ ของช่วงชีวิตความเป็นมนุษย์

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นพื้นฐานของชีวิต เพราะในปัจจุบันข้อมูลความรู้ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึงอายุ 6 ปี เป็นวัยที่สำคัญที่สุดในการปูพื้นฐานในการพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาควรคำนึงถึงการเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างได้สัดส่วน กล่าวคือเปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ทั้งกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและถูกส่วน ได้รับการปลูกฝังและเสริมสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างเต็มที่ เพื่อให้เด็ก

เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพและมีคุณค่าแก่สังคม การพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพมีผลมาจาก การส่งเสริมพัฒนาการตั้งแต่ปฐมวัย ซึ่งเป็นระยะวิกฤติที่เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว การกระตุ้นทางตา หู จมูก ลิ้น และกาย ให้ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส และได้เรียนรู้ โดยการเล่นตั้งแต่ปฐมวัย (ศศิพันธุ์ เปียนเปี่ยมสิน. 2561 : 5)

กิจกรรมหรือการกระทำที่เด็กกระทำด้วยความสมัครใจ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และเกิดการปรับตัว เพื่อให้เกิดความเข้าใจพร้อมที่จะพัฒนาตนเองจากสิ่งที่รับรู้ใหม่ นั่นก็คือการเล่น (พิจิตรา พิสุทธิสกุลรัตน์. 2557 : 40) การเล่นของเด็กเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต ได้มีโอกาสทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นช่วยพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม เป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้ สิ่งแวดล้อมกับธรรมชาติรอบตัว “การเล่น” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก (พิจิตรา พิสุทธิสกุลรัตน์. 2557 : 40 - 41) สคราร์ฟ (Scrafe) มีความเห็นว่าการเล่นเป็นกระบวนการศึกษา โดยที่การเล่นของเด็กนั้นเป็นวิถีทางที่เขาจะ ได้สำรวจและทดลองในเวลาเดียวกันกับที่เขาสร้างความสัมพันธ์กับโลกที่เขาอยู่ด้วยตัวเอง ในกระบวนการเล่นนั้น เขาเรียนรู้ที่จะเรียน ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะอยู่กับโลกที่จะใช้ชีวิตการทำงาน และพัฒนาทักษะต่าง ๆ นอกจากนี้ยังจะทำให้เขาเกิดความมั่นใจ และในการเล่นนั้นเด็กจะเข้าใจตัวเองตลอดเวลา สอดคล้องกับ โอลสัน (Olson) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการเล่น โดยอธิบายในรูปของทฤษฎีซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีการเกิดซ้ำ (Recapitulation Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การเล่นของเด็กนั้นจะต้องพัฒนาไปตามขั้นตอน ซึ่งเป็นลักษณะที่ทุกคนจะต้องผ่านขั้นตอนนั้น ๆ ฉะนั้นการเล่นจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของเด็ก จากทฤษฎีนี้อาจกล่าวได้ว่าเด็กในอายุที่ใกล้เคียงกัน ในสังคมเดียวกันจะต้องเล่นคล้าย ๆ กัน แต่โอลสันพบว่าเมื่อพิจารณาถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ แล้วการเล่นของเด็กที่อายุใกล้เคียงกันจะพัฒนาการเล่นที่แตกต่างกันอย่างมาก ขึ้นอยู่กับความสนใจและอายุที่ต่างกันอาจจะเล่นในสิ่งที่เหมือน ๆ กันได้เช่นกัน 2) ทฤษฎีสันทนาการ (Recreation Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การเล่นเป็นการลดความเครียดและช่วยผ่อนคลาย และ 3) ทฤษฎีการเตรียม (Preparatory Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การเล่นเป็นการเตรียมเด็กไปสู่ชีวิตและการทำงาน อีกทั้งเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักแสดงบทบาทต่าง ๆ ที่เขาคาดหวังว่าจะเป็นในอนาคต (พิจิตรา พิสุทธิสกุลรัตน์. 2557 : 43 - 44)

การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อที่จะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ด้วยเด็กในวัยนี้ง่ายต่อการปลูกฝังพฤติกรรม และการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ การส่งเสริมและกระตุ้นด้วยกิจกรรมที่สามารถสร้างเสริมสติปัญญา พัฒนา

ความคิดและพัฒนาการด้านหนึ่งของเด็กปฐมวัยที่ควรได้รับการส่งเสริมคือ ทักษะทางภาษา การส่งเสริมทักษะทางภาษาแก่เด็กปฐมวัยเป็นสิ่งจำเป็น เพราะภาษาเป็นเครื่องมือในการแสดงออกของความคิด และความรู้สึก บรูเนอร์ (Bruner, 1961 : 55) กล่าวว่า ภาษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อใช้ในการรับส่งข้อมูล ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมทักษะทางภาษาครบทุกด้านอย่างเพียงพอ จะทำให้การเรียนรู้ประสบการณ์ของเด็กเป็นไปอย่างมั่นคงยิ่งขึ้น (พรพรรณ รำไพโรจน์, 2550 : 1) สอดคล้องกับ วรวรรณ เหมชะญาติ (2551 : 18) ที่กล่าวว่า ช่วงเวลาของการเจริญเติบโตทางภาษาที่รวดเร็วที่สุดในชีวิตมนุษย์ คือ ช่วงวัยอนุบาล ภาษาเป็นเรื่องสำคัญสำหรับชีวิตเด็ก เพราะเด็กต้องเรียนรู้ภาษาและต้องใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและเรียนรู้ เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิด สื่อความรู้สึก เรื่องราวต่าง ๆ และเป็นส่วนสำคัญในการให้เด็กเรียนรู้โลกรอบตัว (วรรณิษา หาคูณ, 2559 : 270) การฝึกกล้ามมือเพื่อเขียนจึงเป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อมไปสู่ทักษะการเขียน ซึ่งการให้เด็กมีทักษะในการเขียนโดยไม่มีการบังคับ เป็นพลังอำนาจในตัวเด็กที่อยากเขียนถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียน การเรียนรู้ภาษาที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ เมื่อโตขึ้นเด็กควรได้เรียนรู้ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างบูรณาการ (กัลยาณี แชมสีม่วง, 2557 : 314)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 2) จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี มุ่งเน้นให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยเต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป จึงกำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับเด็กเมื่อจบการศึกษาระดับปฐมวัย ดังนี้ 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขนิสัยที่ดี 2) สุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่ดีงาม 3) มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ 4) มีทักษะการคิด การใช้ภาษาสื่อสาร และการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์จำนวน 12 มาตรฐาน ประกอบด้วย 1) พัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน 2) พัฒนาการด้านอารมณ์

จิตใจ ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข มาตรฐานที่ 4 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว มาตรฐานที่ 5 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม 3) พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาตรฐานที่ 7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 4) พัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ และมาตรฐานที่ 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 26 - 27) ซึ่งกิจกรรมที่เด็กกระทำด้วยความสมัครใจเกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา สอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ดังนี้ 1) พัฒนาการด้านร่างกาย มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน ตัวบ่งชี้ที่ 2 ใช้มือ-ตา ประสานสัมพันธ์กัน สภาพที่พึงประสงค์ (อายุ 3 - 4 ปี) คือ เขียนรูปวงกลมตามแบบได้ และร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เซนติเมตรได้ 2) พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ มาตรฐานที่ 4 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว ตัวบ่งชี้ที่ 1 สนใจมีความสุขและแสดงออกผ่านงานศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว สภาพที่พึงประสงค์ (อายุ 3 - 4 ปี) คือ สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านงานศิลปะ 3) พัฒนาการด้านสังคม มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวบ่งชี้ที่ 1 ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีวินัยในตนเอง สภาพที่พึงประสงค์ (อายุ 3 - 4 ปี) คือ แต่งตัวโดยมีผู้ช่วยเหลือ และเก็บของเล่นของใช้เข้าที่เมื่อมีผู้ชี้แนะ และ 4) พัฒนาการด้านสติปัญญา มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย ตัวบ่งชี้ที่ 2 อ่าน เขียนภาพและสัญลักษณ์ได้ สภาพที่พึงประสงค์ (อายุ 3 - 4 ปี) คือ เขียนขีดเขียน อย่างมีทิศทาง มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ทำงานศิลปะตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ สภาพที่พึงประสงค์ (อายุ 3 - 4 ปี) คือ สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกรของตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 28 - 34)

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ต้องยอมรับว่าทุกครอบครัวยังต้องหารายได้ มาเลี้ยงดูและจุนเจือครอบครัว ในช่วงกลางวันเด็กส่วนใหญ่จึงไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ แต่ต้องอยู่กับญาติ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เคียงข้างการเรียนรู้ของหลาน ทำให้การเรียนรู้ของเด็กอนุบาลยากขึ้น

กว่าปกติส่งผลต่อพัฒนาการการเรียนรู้ ทำให้เด็กพูดช้าและพัฒนาการทางด้านร่างกายลดน้อยลง เพราะฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนให้เด็กเล็กวัยอนุบาล ครูกับเด็กต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่เน้นอ่านเขียน เด็กในวัยนี้เขายังต้องได้เล่น ได้เรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และเล่นกับเพื่อน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการ ซึ่งสิ่งที่เห็นผลกับการเรียนรู้ของเด็กคือการได้ทดลองหยิบจับ (ข่าวไทยพีบีเอส. ออนไลน์. 2564) สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของหน่วยงานด้านการศึกษารัฐบาลสหราชอาณาจักร พบว่า เด็ก ๆ ยังคงเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการที่ต้องรื้อฟื้นทักษะพื้นฐาน เช่น การเขียนและการพูดที่ถดถอยลงไป เพราะไม่สามารถไปโรงเรียนได้ เนื่องจากจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. ออนไลน์. 2565)

การออกแบบกิจกรรมของเด็กปฐมวัยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ลดลง ครูต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย ซึ่งเด็กในวัย 3 - 5 ปี เน้นเรื่องการใช้มือ กล้ามเนื้อมัดเล็กให้พร้อมสำหรับการเขียน กิจกรรมอาจจะอยู่ในรูปแบบของการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การรดน้ำต้นไม้ หยิบจับจัดจาน ใส่เสื้อผ้าเอง ซึ่งทุกอย่างสำหรับเด็กปฐมวัย คือการเรียนรู้ (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. ออนไลน์. 2563) ดังนั้น การเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยสร้างความสนใจของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ช่วยให้เด็กเกิดความคิดและแก้ปัญหาในการเรียนได้ และช่วยให้เด็กที่เรียนช้าเรียนได้เร็วขึ้น (พิบูล เกิดปลั่ง. 2554 : 21) เช่นเดียวกับการฝึกกล้ามมือ คือ การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการสร้างเสริมความสามารถในการหยิบ จับ คัดเขียน และทำกิจกรรมที่ต้องใช้กล้ามเนื้อ นิ้วมือ ฝ่ามือและข้อต่อของเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2551 : 101) ซึ่งการฝึกกล้ามการใช้มือให้เด็กมีความพร้อมสามารถบังคับกล้ามเนื้อมือได้ตามต้องการ เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเขียนของเด็ก (ทิสนา แคมมณี และคณะ. 2536 : 107)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกกล้ามมือร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น เพื่อเป็นสื่อการสอนที่เด็กได้เรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติ เคลื่อนไหวร่างกาย ประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการเล่น การหยิบจับ ตัดกระดาษ และการร้อยวัสดุ เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกกล้ามมือร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียนสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกกล้ามเนื้อมือร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้วยชุดกิจกรรมฝึกกล้ามเนื้อมือร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ชุดกิจกรรมฝึกกล้ามเนื้อมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นให้เหมาะสมกับวัย ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เด็กได้เคลื่อนไหวเกิดการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กและการประสานสัมพันธ์กันระหว่างมือกับตา ถือเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งครูผู้สอนได้แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของเด็กได้สมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลชำฝ่อ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ศูนย์ มีนักเรียนทั้งหมด 90 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านศรีประชา สังกัดเทศบาลตำบลชำฝ่อ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดกิจกรรมฝึกกล้ามเนื้อมือร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการเขียน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุดกิจกรรมฝึกกล้ามเนื้อมือ หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อมัดเล็ก คือ มือให้ประสานสัมพันธ์กับตาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การหยิบ

การจับ และการขีดเขียน เป็นต้น ซึ่งในการทำกิจกรรมผู้เรียนเป็นผู้ศึกษาชุดกิจกรรม โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ ซึ่งชุดกิจกรรมฝึกกล้ามมือประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้ ชื่อชุดกิจกรรม ชื่อหน่วย คำชี้แจง สาระการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ในการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ กิจกรรมการเรียนรู้ ในหน่วย สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ และการประเมินผล ชุดกิจกรรมประกอบด้วย 10 ชุดกิจกรรม คือ

ชุดที่ 1 หนูทำได้

ชุดที่ 2 บ้านแสนสุข

ชุดที่ 3 อาชีพในฝัน

ชุดที่ 4 ฤดูกาลหรรษา

ชุดที่ 5 กลางวัน กลางคืน

ชุดที่ 6 สัตว์โลกน่ารัก

ชุดที่ 7 ผัก ผลไม้

ชุดที่ 8 ปลอดภัยในยานพาหนะ

ชุดที่ 9 สาระแห่งสีสัน

ชุดที่ 10 หนูน้อยดาวพิเศษ

การเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เด็กได้เล่น ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ควบคู่กับการเรียน การเล่นนำไปสู่การค้นพบและการเรียนรู้ ทำให้เด็กเป็นอิสระ และเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เช่น ร้องเพลง เล่นเกม นับจำนวน และหยิบจับอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ชี้นำ เริ่มทำการด้วยการทำให้เด็กสงบ เมื่อเด็กพร้อมครูจะบอกจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมสอดแทรกกับการเล่น 2) ชี้นาธิต ครูเตรียมงานและชี้แจงรายละเอียดพร้อมนาธิตวิธีการทำกิจกรรมให้กับเด็ก 3) ชี้นสอน ครูให้เด็กฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่น โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยสังเกตและแนะนำหากเด็กพบปัญหา และ 4) ชี้นสรุป ครูและเด็กสรุปสิ่งที่เรียนรู้ร่วมกันออกมาในรูปแบบของงานศิลปะ สื่อสร้างสรรค์หรือกิจกรรมเคลื่อนไหว เป็นต้น

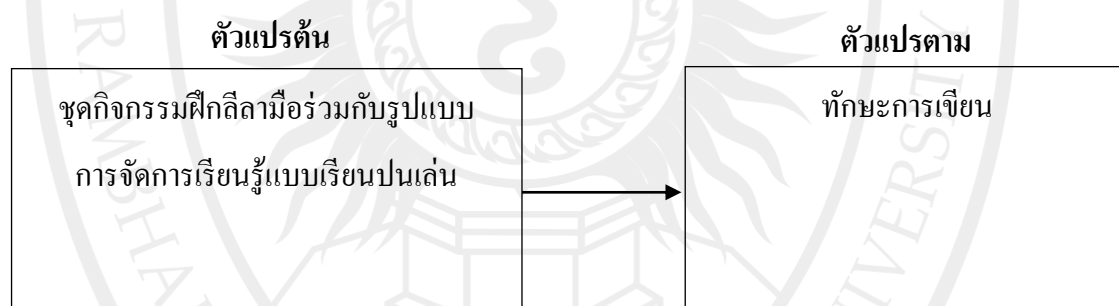
ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกกล้ามมือ หมายถึง คุณภาพของสื่อการเรียนการสอนหรือนวัตกรรม ที่นำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งในวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยนำหลักการตามขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมของ บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 25 - 29) คือ การหาประสิทธิภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญหรือครู พิจารณาทั้งด้านคุณภาพ เนื้อหาสาระ และเทคนิคการจัดทำสื่อ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรมฝึกกล้ามมือเป็นมาตรฐานค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ทักษะการเขียน หมายถึง การใช้มือให้มีความพร้อมในการเขียน สามารถบังคับกล้ามเนื้อได้ตามต้องการ จับดินสอลากไปมาบนกระดาษ จี๊ด ๆ เขียน ๆ ถ่ายทอดความคิดและความรู้สึก สามารถบอกได้ว่าเขาเขียนอะไร และเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวได้ วัดโดยแบบวัดทักษะการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด 8 ข้อ ได้แก่ การหยิบจับ การร้อยวัสดุ การหมุนวัสดุ การตีวัสดุ การติดกระดุม เขียนเส้นที่แตกต่างกัน บอกความหมายของสิ่งที่ขีดเขียนได้ และเล่าเรื่องราวของสิ่งที่ขีดเขียน

เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนระดับชั้นอนุบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านศรีประชา สังกัดเทศบาลตำบลชำมือ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง จำนวน 30 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหนังสือเรียน เรื่อง ระเบียบวิธีวิจัยทางหลักสูตรและการสอน ของบุญเลี้ยง ทุมทอง (2555 : 82) ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมฝึกกล้ามเนื้อมือร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น มีทักษะการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี